

12.

Els límits en l'actual associacionisme cultural

Malgrat les experiències positives al voltant de la inclusió associativa de la «nova immigració» detectades en el present estudi, convé no perdre de vista la poca significativitat estadística d'aquestes experiències. En termes generals, el context de les trajectòries migratòries és advers perquè l'associacionisme català formi part del procés d'arribada i d'integració dels nouvinguts. De la mateixa manera, no s'han articulat polítiques culturals de gran abast que possibilitin alguna mena d'incorporació de la població nouvinguda a la cultura popular catalana.

Cal partir de les condicions que hem esmentat (context de precarietat social, aïllament dels barris, la potència d'altres marcs culturals, etc.) per comprendre les dificultats existents en la incorporació cultural de les persones nouvingudes. I malgrat tot, en alguns casos gens menyspreables, aquesta integració es produeix.

Mitjançant l'anàlisi dels diferents perfils, hem vist que aquelles persones que tenen una trajectòria més extensa pel

que fa als àmbits en què actuen i es relacionen, aquelles persones que adquireixen un bagatge cultural per voluntat pròpia, aquelles persones que insisteixen a progressar des del punt de vista laboral i educatiu són les que s'aproximen per voluntat pròpia a la cultura popular i el català.

Per tant, podem dir que enmig de les condicions adverses que hem esmentat, l'aproximació a l'associacionisme cultural s'esdevé, en la mesura en què encara parlem d'una minoria entre la població immigrada, en un perfil de persones determinat. Trobem el que en podríem dir «pioners», és a dir, persones que destaquen per prendre la iniciativa més enllà del que semblaria estrictament necessari per a la majoria de persones immigrades que prou feina tenen a mirar d'estabilitzar la seva situació personal i familiar. Entre aquests «pioners» hi trobem un elevat grau d'iniciativa personal, que els porta més enllà de trobar habitatge, de portar ingressos per alimentar els fills, de sobreviure al dia a dia. També es tracta de casos, cal dir-ho, que hi ha una estabilitat primigènia per poder afrontar reptes culturals. Malgrat els condicionants, hi ha un aspecte que té més a veure amb la predisposició de les persones (amb l'*habitus*, que diria Bourdieu) que no pas amb aspectes tangibles referits als ingressos o al nivell de benestar exclusivament. Té a veure amb aquesta exigència personal de què parlàvem, té a veure també amb la voluntat per endinsar-se en la societat d'acollida i allò que pot oferir. Són els pioners de la incorporació a l'associacionisme cultural, però són pocs comparats amb l'abast global d'aquesta immigració.

D'altra banda, cal que tinguem en compte com l'evolució del context social i polític afecta positivament la incorporació de l'associacionisme cultural del país. Si bé hi ha molts nouvinguts que no s'incorporen a l'associacionisme cultural en la seva trajectòria vital per les circumstàncies que ja hem assenyalat, entre els seus fills la incorporació pot esdevenir un fet. La diferència entre els pares i els fills és, precisament, el context: l'existència d'escoles, la potència de l'espai del lleure —amb casals i centres cívics on la cultura popular hi té presència—, la major incorporació al català, el fet que els esforços i els sacrificis dels pares es puguin traduir en la pos-

sibilitat d'estudiar per als fills, etc. Tots aquests factors poden contribuir a l'extensió de la cultura popular entre els col·lectius nouvinguts, especialment entre els seus fills, molts dels quals ja han nascut a Catalunya. En aquest sentit, tenim molt clar fins a quin punt les condicions del context marquen les pautes d'aproximació a la cultura popular catalana. De les entrevistes realitzades a experts, entitats de cultura popular i nouvinguts es desprèn que els pares, sigui quina sigui llur distància envers la cultura popular, no acostumen a ser-ne reticents. Ans al contrari, valoren positivament la participació dels seus fills en unes expressions culturals que per a ells poden ser estranyes i estar allunyades.

Tanmateix, aquesta hipòtesi de futur no modifica les pràctiques associatives generalitzades actuals. Els col·lectius nouvinguts continuen estan avui, malgrat els canvis dels darrers anys, allunyats de la cultura popular catalana. L'existència de límits i de murs invisibles són un fet recurrent al llarg de la nostra recerca. Tot seguit, en presentem alguns.

12.1. Les entitats de cultura popular. Entre el blindatge i la no-proactivitat

En l'àmbit de la cultura popular, no podem obviar que la lògica resistencialista del franquisme condicionà les polítiques culturals de la primera etapa democràtica. Atès la feblesa d'una cultura que havia estat a punt de desaparèixer, es posà l'accent en les polítiques de preservació. Malgrat la bona feina realitzada, un efecte col·lateral d'aquesta política fou la mitificació d'una certa cultura popular (visió museística del passat), que corresponia a les classes populars d'una etapa històrica determinada. Aquesta mitificació portà a pensar aquella cultura popular com l'única cultura popular catalana concebible. Es tracta d'una cosificació de la cultura popular que no té present els seus canvis constants. Amb tota seguretat, el que d'aquí a cent anys serà popular i tradicional encara està majoritàriament per inventar. No podem perdre de vista que a cada època les classes populars fan cultura popu-

lar. Cada generació té la potestat de construir la seva pròpia cultura popular car aquesta lliga amb les formes de vida de cada època. Per tant, no es pot perdre de vista les aportacions de les cultures populars de les persones procedents d'altres indrets.

Malgrat aquesta realitat dinàmica i canviant, el present estudi posa de manifest l'existència d'un un cert blindatge de la cultura popular catalana. Observem una manca de proactivitat a l'hora de potenciar la incorporació de persones novingudes. Si bé hem localitzat entitats que treballen fermament en l'aproximació cap a d'altres sectors poblacionals, la gran majoria no manifesten aquesta proactivitat. De fet, de les entrevistes realitzades als nouvinguts es desprèn una percepció generalitzada de distància, de manca d'activisme. Com acabem d'esmentar, si bé és cert que les entitats de cultura popular tenen les portes obertes, no hi ha un treball sistemàtic i actiu per incorporar els nouvinguts a la cultura. En termes generals, l'associacionisme cultural català es caracteritza per realitzar accions de caràcter puntual: programes molt específics i delimitats en el temps, tallers esporàdics, exhibicions en festes de la diversitat, etc. Aquest factor limita, sense cap mena de dubte, l'abast i la incidència de llur activitat. Si no s'abandona aquesta lògica conjuntural i s'aborda la situació longitudinalment, mitjançant el treball continuat i estratègies de fons ben definides, serà inviable la penetració de la cultura popular catalana dins l'univers de possibles dels col·lectius nouvinguts.

Davant l'afirmació, «És que no vénen», cal preguntar-nos: «Fem alguna cosa perquè vinguin?». No podem obviar que algunes entitats semblen, a ulls de la gent de fora, búnquers endogàmics on només s'hi accedeix per amistats i/o coneixences prèvies. En alguns casos, resten tancades als seus locals, en una mena de lògica autoreferencial, sense mirar a l'exterior, sense convidar a entrar-hi.

Cal, doncs, trencar amb aquesta dinàmica d'isolament. L'associacionisme cultural ha de canviar de paradigma i tenir present que la societat catalana ha variat substancialment. Un 25 % de la població ha nascut a l'estranger. Els ciutadans estem canviant i cal tenir una visió global del que vol dir ser

un ciutadà català a l'actualitat. En aquest sentit, és fonamental trencar aquesta barrera invisible i pensar què podem fer per atraure aquests nous residents cap a aquestes activitats culturals que augmenten clarament els seus capitals (cultural, social, simbòlic). De cap de les maneres podem menystenir la idea que ells són el futur. Si no els incorporem, arribarà un dia que aquestes activitats s'acabaran perquè no hi haurà relleu generacional. De fet, això ja està succeint en algunes activitats esportives (futbol base, etc.) en què la incorporació de joves nouvinguts n'ha evitat la desaparició.

Un factor que determina la incapacitat de superar aquests murs invisibles és el desconeixement de la realitat social dels nouvinguts. Cal prendre consciència dels diferents factors estructuradors de les trajectòries de la població nouvinguda i de les dificultats inherents a qualsevol procés migratori. Com dèiem, la distància i desconeixement inicial en relació amb el país és tan gran que calen crides prou evidents per fer-los saber que són benvinguts, que tenen les portes obertes. Cal una proactivitat manifesta perquè entenguin que se'ls convida, realment, a participar. Esperar que s'apropin mitjançant els seus propis recursos —especialment aquells nouvinguts en una situació més precària o procedents d'àmbits culturals molt allunyats— és un autoengany en el qual l'associacionisme cultural no pot continuar caient. Pensar en la viabilitat de les vies tradicionals d'accés és un límit que convé superar.

El nostre treball de camp posa de manifest la invisibilització —per desconeixement, per manca de contacte, etc.— de la cultura popular catalana per una bona part de la població nouvinguda. Fora dels canals dels «autòctons», se'ls fa difícil descobrir l'existència d'una cultura popular dinàmica i musculada. Per a molts dels entrevistats, l'associacionisme cultural no es fa veure prou, fet que dificulta accedir-hi. Fer-se veure en àmbits diferents de l'estrictament catalanoparlant podria afavorir que aquells nouvinguts desconexedors de la cultura popular catalana la descobrissin. Malgrat que hi ha experiències en aquest sentit, es fa necessària una major visibilització que permeti generar un major interès en la pràctica cultural. Donar a conèixer per seduir, aquesta és la clau. Fer

14. Essent conscients de la complexitat del concepte cultura, voldríem posar de manifest que entenem cultura catalana com l'aportament constant de la quotidianitat de la gent que històricament ha viscut en aquest territori. L'experiència del país és tan àmplia i antiga que ha estat capaç d'anar assumint una gran quantitat d'expressions culturals. No podem oblidar que Catalunya és al Mediterrani, per tant, és molt difícil no trobar activitats d'altres àmbits del Mediterrani que aquí no tinguin recepció. Prendre consciència que ens trobem en un país variable i divers afavoreix l'assumpció de nous costums, ajuda a entendre que es tracta d'un país que no està estancat, que no hi ha «puresa cultural». Considerem de vital importància tenir present que Catalunya és un país mestís, que no hi ha «puresa». Això és l'essència de Catalunya. I en aquest sentit, la cultura popular n'és un bon exemple. És l'espai on es visibilitza més el mestissatge de la nostra cultura.

saber que l'associacionisme cultural català és un espai de trobada on hi cap tothom, sigui quin sigui el seu origen.

Un factor que sovint genera la percepció de blindatge cultural és la politització de la cultura popular. Malgrat que som conscients del moment històric viscut pel país, no podem obviar aquesta percepció present en l'imaginari d'alguns dels nouvinguts entrevistats. Si bé és prou evident que la cultura popular és una expressió més del que podríem anomenar *cultura catalana*,¹⁴ en constant moviment i reformulació, la politització existent en alguns àmbits de l'associacionisme cultural transmet la imatge esbiaixada d'una cultura popular orientada únicament als «catalans de tota la vida».

Tot i ser conscients del caràcter transversal de les diferents expressions culturals i l'obertura de portes present en l'associacionisme, la significació clara envers uns posicionaments polítics (per exemple, la independència) reproduceix la creença d'una cultura popular al servei de determinats posicionaments polítics en la qual d'altres postures o identifications no hi tenen cabuda. L'abús de determinats símbols i imaginari pot actuar com a mecanisme dissuasiu envers una població nouvinguda que políticament no es vol significar.

De fet, és comprensible que s'emprin les expressions culturals com a eina més de la reivindicació política. En un moment de gran conflictivitat política es fa molt difícil la no politització; s'entén, però potser no afavoreix la incorporació. Potser és preferible tenir present que la nostra «forma de fer» és diversa i transversal. Aquesta multiplicitat de perspectives permet «enrolar-se», permet afegir-se al país.

En un altre ordre de coses, no ens podem estar de considerar la dinàmica present en el camp associatiu. Com es constata en l'anàlisi de les entitats, la inèrcia de l'activitat quotidiana —saturació del calendari d'actuacions, assajos constants, alta dedicació dels associats, etc.— dificulta, en molts casos, el contacte continuat amb d'altres entitats del territori —barri o població— i impossibilita l'articulació de polítiques d'aproximació a d'altres col·lectius. És a dir, la dinàmica del dia a dia acostuma a saturar la infraestructura de la mateixa entitat i dificulta la implementació de projectes

que vagin més enllà de la realització de l'expressió cultural.

Aquesta rutinització de l'activitat, aquest anar fent, dificulta, doncs, la implementació generalitzada de polítiques integrals d'acollida coordinades amb federacions, coordinadores d'entitats, administracions públiques o entitats de mediació o d'ajuda al nouvingut. Les dades analitzades confirmen la hipòtesi que un major contacte amb el teixit associatiu del territori —especialment amb entitats que treballen amb nouvinguts— afavoreix indiscutiblement l'entrada d'aquests col·lectius a l'associacionisme cultural. Es generen dinàmiques de treball conjunt que permeten teixir ponts de contacte i coneixement mutu que possibiliten la caiguda del mur de la distància i la desconfiança.

Com hem apuntat en l'anterior capítol, aquelles entitats que treballen en aquesta línia són les que han assolit una major incorporació de nouvinguts. Tanmateix, malgrat la bona feina realitzada són, encara, minoritàries dins l'associacionisme cultural català. La gran majoria de les entitats de cultura popular mantenen, tot i la realització de projectes o trobades puntuals, una gran distància amb aquestes altres entitats, col·lectius o administracions que treballen per assolir una major inclusió dels col·lectius de nouvinguts. Cal ser conscients que la rutina, la manca d'infraestructura o el cansament inherent al voluntarisme són factors determinants —i sempre presents— en les pràctiques associatives. Aquí rau un límit veritablement difícil de superar. L'actual estructura del nostre teixit associatiu —entitats grans molt saturades o entitats petites sense recursos— impedeix pensar més enllà de les pràctiques culturals i obliga a treballar sota la lògica de l'«anar fent». Superar l'anestèsia de la quotidianitat és del tot necessari per aconseguir l'acostament i l'obertura cap a d'altres col·lectius.

A la vegada, cal entendre que la col·laboració amb d'altres entitats i col·lectius obliga a redefinir la mateixa entitat: objectius, formes de fer, discursos, etc. Es tracta de superar aquesta lògica de parcel·lació —cada entitat ubicada al seu espai— per establir una lògica reticular, en xarxa. Per fer-ho cal projectar un discurs que vagi més enllà de la reproducció de la cultura popular. És a dir, cal bastir un discurs reforçador

de la permeabilitat de la cultura popular i, a la vegada, de superació de la mateixa: la cultura popular com una eina indispensable per transferir ciutadania, per construir una societat més inclusiva. La cultura popular com un espai d'alta rendibilitat social. Malgrat les dificultats derivades de les inèrcies presents al camp de la cultura popular, cal apostar per aquest discurs integrador: la cultura popular com a espai de trobada.

Amb tot, cal ser conscients de les dificultats a l'hora d'implementar aquest nou discurs. Malauradament, en alguns casos, existeix una cultura associativa massa clientelar i endogàmica —en alguns casos hi ha presidents d'entitats amb més de vint anys a la presidència—. En aquest sentit, cal iniciar un procés de liberalització i democratització, d'obertura de portes, que possibiliti l'entrada d'altres persones i col·lectius i que permeti l'arrelament d'aquest nou discurs que suara reivindicàvem.

Des dels anys vuitanta del segle xx, hi ha hagut un model d'associacionisme que ha construït un espai de poder que dificulta la reformulació de la cultura popular. S'acumula poder mitjançant la significació i el simbolisme. Aquesta lògica, aquesta xarxa reticular de poder, esdevé impenetrable per als nouvinguts. De fet, aquest treball constata una certa refractivitat a l'entrada de nouvinguts per part d'alguns sectors de la cultura popular catalana; sectors que encara s'adscriuen al discurs de la puresa cultural no són conscients de perseguir una quimera. La creença que la diversitat d'orígens pot fer trontollar l'ideal de «puresa» activa, a voltes, certes reactivitats a l'entrada de nouvinguts a l'associacionisme, especialment aquells d'origen africà i amb poc capital cultural i econòmic. Malgrat tenir un associacionisme dinàmic i estès, palesem l'existència de certs tancaments generadors d'actituds excloents. Aquesta lògica de «fer capelletes», que d'altra banda forma part d'una forma de fer d'aquest país, impedeix la renovació dins alguns sectors de l'associacionisme cultural.

Si hem de construir una nova «realitat», una nova societat, només ho podem fer incorporant totes les «realitats». Cal incorporar un nou «nosaltres» que inclogui a tothom. Cal que des de la cultura popular s'entengui que la nostra és una «rea-

litat» plural. Cal que la constatem i l'admetem. Aquest, sense cap mena de dubte, ha de ser el primer pas per desplegar un discurs inclusiu i construir un futur comú.

Finalment, no ens podem estar de referir-nos a les polítiques culturals d'acollida articulades per les administracions públiques. A grans trets, si bé hi ha experiències esperançadores —especialment en l'àmbit local—, les polítiques culturals situen el focus de l'acció en la reproducció de l'activitat cultural i obvien, en molts casos, el potencial socialitzador i integrador de la cultura popular. Entendre la cultura popular com a espai d'acollida i contacte és el primer pas per superar aquestes polítiques segmentadores i establir polítiques transversals i integrals que involucrin tant els departaments de cultura com els de comunitat —o benestar social— i participació. Entendre aquesta transversalitat, tal com moltes regidories d'Educació ho han entès a partir dels Plans educatius d'entorn, ha de permetre reposicionar el focus i l'objectiu de les polítiques públiques i construir un marc de treball entre l'Administració pública, les entitats socials (de mediació i d'ajuda al nouvingut) i les entitats culturals. Vèncer aquestes pràctiques presents en les actuals polítiques públiques és cabdal a l'hora de superar les distàncies entre col·lectius i les barreres d'accés a l'associacionisme cultural.

A la vegada, no podem obviar que l'enfortiment i reproducció d'aquestes polítiques públiques d'acollida passa per superar l'àmbit local i establir estratègies més àmplies. En aquest cas, cal comptar amb la connivència d'administracions (Generalitat i diputacions) i, sobretot, de les federacions i coordinadores d'entitats. L'experiència mostra que una federació o coordinadora activa i forta pot superar les limitacions presents en moltes de les entitats i plantejar projectes globals que potencïin el discurs i la pràctica inclusiva, com és el cas del programa Tots som una colla, impulsat per la Coordinadora de Colles Castelleres de Catalunya. Tenir present aquesta línia de treball pot ser un punt de partida per rellançar i/o reactivar moltes de les federacions i/o coordinadores actualment endormiscades.

12.2. Les geografies dels nouvinguts. Entre el desconeixement i la manca de passeres

L'anàlisi de les formes d'aproximació per part dels nouvinguts ens ha permès copsar els factors possibilitadors de les incorporacions. A la vegada, hem pogut fer emergir algunes de les realitats presents en la seva quotidianitat que n'impossibiliten o en dificulten l'accés a la cultura popular. A continuació, procurarem sintetitzar aquests elements definitoris de l'allunyament. Com ja hem apuntat, l'associacionisme cultural no és l'únic responsable de la poca presència de nouvinguts en la seva diversitat d'expressions. La situació personal de cadascun dels nouvinguts (econòmica, familiar, psicològica, etc.) marca les distàncies i proximitats vers l'associacionisme del país.

Així, per als col·lectius nouvinguts amb més dificultats socioeconòmiques —manca de feina estable, manca d'habitatge, desconexió amb la família, etc.— i procedents de marcs culturals més allunyats —Àfrica o Àsia—, la incorporació a l'associacionisme cultural català és quelcom que majoritàriament no es plantegen. Òbviament, les seves prioritats són unes altres. Només en el cas de contactar amb entitats d'ajuda al nouvingut —tal com succeeix en algunes de les persones entrevistades— i gràcies a la posterior presa de consciència de les potencialitats de l'associacionisme —entreajudar—, es produeix la incorporació.

En termes generals, una situació personal vulnerable que obliga a prioritzar d'altres aspectes de la vida, la manca de capital social i eines per aproximar-se al «món dels autòctons», la manca d'una trajectòria associativa, el cansament psicològic generat per la precarietat, etc., són factors limitadors de l'accés. En molts casos, generen un tancament, desconfiança i desinterès per part d'aquest perfil de nouvinguts. Aquesta desconfiança, aquest no entendre la seva pròpia situació, origina una bunquerització de determinats col·lectius nouvinguts molt difícil de trencar.

A la vegada, no podem perdre de vista les dificultats existents a l'hora de superar el marc cultural d'origen. Si no es produeix aquesta superació, se'ls fa molt difícil interpretar el nostre model cultural i festiu. En molts casos, la possibilitat d'intervenir en les manifestacions culturals catalanes no apareix en el seu món de possibles. Aquesta incapacitat d'intervenció rau en la incomprensió de les raons de la festa i de l'expressió cultural. Les formes de pensar i els esquemes mentals darrere d'aquestes expressions culturals de vegades xoquen amb preconcepcions de les cultures d'origen. Per exemple, cal pensar que moltes de les tradicions de la cultura popular i tradicional a Catalunya tenen un substrat religiós que, malgrat que s'ha perdut com a referent per als autòctons, pot ser molt evident per als nouvinguts.

Amb tot això, hi ha un element fonamental que no podem perdre de vista: l'expectativa de trajectòria migratòria. En molts casos, les persones nouvingudes no es plantegen intervenir o modificar el seu marc cultural perquè no tenen la intenció de quedar-se a Catalunya. Així, per què han de canviar de costums si tenen clar que no es quedaran? En la mesura que és un lloc de pas no cal establir massa lligams. Amb aquesta percepció de la pròpia trajectòria és comprensible que no hi hagi una voluntat de participació.

Així, com desmantellem aquest búnquer i reduïm les distàncies? La resposta passa per generar processos de visibilització respecte de les vies d'accés al món associatiu. És a dir, no donar res per descomptat. I al mateix temps intentar crear ponts que redueixin les distàncies i aprofundeixin en el coneixement mutu. A desgrat de les diferències en els marcs culturals, cal trobar espais facilitadors de les acomodacions culturals. És essencial dotar-los d'eines per descodificar i interpretar la nostra cultura popular. De fet, aquesta és la tasca realitzada per moltes de les entitats de mediació i ajuda del país. Aquest coneixement mutu, l'establiment de codis compartits mitjançant la feina diària, permet la construcció dels ponts necessaris per a la progressiva incorporació.

Per als nouvinguts és essencial entendre els marcs culturals del país i prendre consciència de les oportunitats existents dins

l'associacionisme cultural en termes de mobilitat social i estabilitat. Han de saber, se'ls ha de fer evident, que són ben rebuts. Ha d'existir la certesa d'una bona acollida, que la cultura popular catalana els obre les portes de bat a bat. Materialitzar aquest discurs en el seu imaginari és imprescindible perquè aquest perfil de nous s'acosti progressivament a l'associacionisme cultural. A la vegada, s'han d'explicitar les vies d'accés entenent que les pistes i indicacions útils per als «autòctons», sovint, no ho són per als nous. Facilitar i acompanyar són dues accions necessàries per reeixir en la incorporació.

Com ja hem exposat, tot sovint cal vèncer les reticències de les comunitats. En alguns casos, entitats de nous o persones amb un alt grau de referencialitat política i/o religiosa poden activar, formalment o informalment, mecanismes dissuasius. Aquests col·lectius o individus s'autoatorguen el monopoli de la representativitat d'un determinat grup de nous o d'un col·lectiu en general tot exercint pressions perquè no s'incorporin activament a les activitats realitzades pels «autòctons». Malgrat que això no és una pràctica generalitzada, caldrà estar amatents i detectar aquest tipus d'accions. És fa evident que la construcció de ponts, el coneixement, ha d'afectar a tothom. La incorporació a la cultura popular catalana no ha de fonamentar la pèrdua de les arrels, ha d'enfortir la seva posició al país tot conferint un estatus real i efectiu de veí i ciutadà de ple dret.

Les distàncies o proximitats varien en funció de la posició social i l'origen. Les raons de la desconexió poden passar per la manca de recursos derivada d'una situació social precària o de codis interpretatius que possibilitin l'accés, o pel distanciament o desinterès voluntari en relació amb la cultura popular catalana. En alguns casos, especialment en el cas dels nous europeus o occidentals amb una posició social estabilitzada, s'obvia tot allò que fa referència al «món dels catalans» perquè es parteix d'apriorismes recurrents: «la cultura popular és quelcom arcaic, folklòric i carrincló», «la cultura popular és només per a gent gran». Aquest és un discurs desplegat al seu país d'origen però que no descriu la realitat associativa del nostre país. Així, és del tot rellevant desestigmatitzar la cultura

popular i mostrar-los la «realitat» d'un seguit d'expressions culturals transversals, dinàmiques, modernes, festives i, sobretot, obertes a tothom.

A la vegada, cal donar eines perquè els nouvinguts superin les pors i les vergonyes, sigui quin sigui el seu origen i posició social. Com apuntàvem, un bon acompanyament, és a dir, posar de manifest que no es cerca l'excel·lència en la pràctica de l'activitat —ja sigui diables, castells, cant coral, etc.— i, sobretot, l'explicitació que són activitats adreçades a tothom —no específiques per als «catalans de tota la vida»—, haurien de limitar la lògica de la por i del ridícul.

Finalment, voldríem posar de manifest un darrer apunt en relació amb els límits d'aquestes incorporacions. L'anàlisi de les diferents vies i maneres de viure l'associacionisme cultural permet posar de manifest que, en bona mesura, es tracta d'una incorporació «estàtica» als diferents espais. És a dir, una incorporació més amb un caràcter assimilador que no pas amb un caràcter compartit. La presència de nouvinguts és tan limitada, té tan poc pes específic, que es fa difícil modificar les formes de fer de la cultura popular. Ara per ara, des del món de la cultura popular no es fusiona, s'incorporen persones nouvingudes, però no es produeixen lògiques de mixtura o hibridació.

En la mesura que el focus està situat en l'expressió cultural i no en els individus, no es pot produir una incorporació de caràcter dinàmic. Més aviat, s'observa un cert immobilisme relacionat amb les pors: tenir por a perdre allò que culturalment ens fa sentir segurs i ens dona sentit. Per tant, fem bandera del manteniment d'unes expressions culturals subjectes a pocs canvis.

La superació d'aquesta perspectiva estàtica de la incorporació passa per entendre que cap condició és perenne. Entendre que la cultura popular, en la mesura que és revisada per cada generació, està permanentment influïda per les persones i col·lectius que conformen el cos social. En aquest cas, la metàfora de la dissolució és del tot apropiada perquè suggereix l'acomodació mútua entre dos productes: un solut i un dissolvent. Com assenyala Salvador Cardús (2009), el nostre

model d'incorporació social no és ni assimilacionista ni de mestissatge ni de multiculturalitat. El nostre és un model d'empeltament, en què «ahora que assenyala la importància de l'empelt en la revigorització de la planta, es destaca la rellevància de la planta receptora en l'èxit del procés» (Cardús, 2009: 16). Es tracta de pensar la nostra cultura en evolució constant en el marc d'un país on històricament hi ha arribat i s'hi ha acomodat gent de diferents indrets. En definitiva:

Es tractaria de pensar-nos com a país d'antics immigrants i de convertir en un honor de pertinença positiva l'ascendència forana. Més en l'estil nord-americà, que ha sabut convertir la immigració en la realització d'un «somni de llibertat», que no pas dels quebequesos, obsedits per comptar quantes generacions de francesos autèntics els han precedit. I crec, francament, que seria una pràctica políticament positiva per a aquesta dissolució de la condició d'immigrant assenyalar la pertinença nacional remarcant la capacitat demostrada d'arrelament, fent habituals expressions del tipus «José Montilla, català nascut andalús» (Cardús, 2009: 16).

